SVERIGES RIKSDAG

Motion till riksdagen 2026/27:820

av John E. Weinerhall (M)

Utbyggd gaskraft för en tryggare elförsörjning

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att påskynda en utbyggnad av planerbar gaskraft i Sverige, med särskilt fokus på södra Sverige, och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att identifiera lämpliga platser för nya gaskraftsanläggningar där befintlig infrastruktur för kraftöverföring och gasförsörjning kan utnyttjas för att möjliggöra en snabb och kostnadseffektiv utbyggnad, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över förutsättningarna för investeringar i ny gaskraft som både kan bidra med planerbar elproduktion när behovet är stort och långsiktigt fungera som regler- och reservkraft i det svenska elsystemet, inte minst som ett komplement till den nya kärnkraften, och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att främja en utbyggnad av gaskraft med tekniska förutsättningar för att successivt kunna övergå till fossilfria bränslen såsom biogas och vätgas och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Tillgången till trygg, stabil och konkurrenskraftig elförsörjning är en grundläggande förutsättning för svensk industri, företagande och hushållens ekonomi. Sverige har under lång tid haft en konkurrensfördel genom tillgången till förhållandevis billig och planerbar elproduktion. Under senare år har emellertid skillnaderna mellan landets elområden blivit alltmer påtagliga, där inte minst södra Sverige återkommande drabbats av höga elpriser och en stor osäkerhet kring framtidens elförsörjning. Det finns därför anledning att se över möjligheterna att på relativt kort tid bygga ut den planerbara elproduktionen i de delar av landet där behovet är som störst.

Under hösten 2026 har elkunderna i södra Sverige återigen fått erfara konsekvenserna av ett elsystem där tillgången till lokal elproduktion är otillräcklig. I oktober uppgick det genomsnittliga spotpriset i elområde 4 till omkring 155 öre per kilowattimme, och under november har priserna periodvis varit betydligt högre. Samtidigt har prisskillnaderna mellan norra och södra Sverige varit mycket stora. För hushåll med eluppvärmda bostäder och företag med en omfattande elanvändning innebär detta betydande kostnader som påverkar såväl privatekonomin som konkurrenskraften.

Bakom de höga priserna finns flera samverkande orsaker. Begränsad tillgång till vattenkraft, perioder med låg vindkraftsproduktion och minskad tillgänglighet i kärnkraften har under hösten bidragit till att minska utbudet av el. Samtidigt är södra Sverige beroende av överföring från andra delar av landet och av elhandel med våra grannländer. När den tillgängliga överföringskapaciteten inte räcker för att möta efterfrågan får prisskillnaderna mellan elområdena särskilt stor betydelse.

Enligt Svenska kraftnät produceras endast omkring 15 procent av den eleffekt som förbrukas vid maximal belastning lokalt i södra Sverige. Det innebär ett mycket stort beroende av överföring från andra elområden och från utlandet. För att långsiktigt komma till rätta med denna situation behöver Sverige både förstärka överföringskapaciteten och bygga ut den planerbara elproduktionen där efterfrågan finns. Det är dock inte rimligt att förlita sig enbart på omfattande och tidskrävande investeringar i nya kraftledningar för att lösa ett problem som också handlar om brist på lokal produktion.

Gaskraft som ett snabbt tillskott av planerbar effekt

En möjlighet som bör tillvaratas i större utsträckning är att bygga ut den svenska gaskraften. Moderna gasturbiner har fördelen att de kan producera betydande mängder

eleffekt, kan startas och regleras snabbt samt har förhållandevis korta byggtider jämfört med flera andra former av planerbar elproduktion. Till skillnad från exempelvis vind- och solkraft kan gaskraften producera el när efterfrågan är som störst, oberoende av väderförhållandena. Därmed kan den bidra till att stärka effektbalansen och minska behovet av att förlita sig på import under perioder när elsystemet är särskilt ansträngt.

Tekniken är dessutom väl utvecklad och tillgänglig redan i dag. Siemens Energy, med sin omfattande verksamhet i Finspång i Östergötland, är en internationellt ledande tillverkare av gasturbiner för bland annat elproduktion. Vid anläggningen i Finspång utvecklas och tillverkas gasturbiner som levereras till kraftverk runt om i världen.

Sverige har därmed inte bara tillgång till tekniken, utan också en betydande inhemsk industriell kompetens inom tillverkning, utveckling och underhåll av gasturbiner. Det är en styrka som borde kunna tillvaratas bättre även inom den svenska energiförsörjningen.

Enligt underlag från Svenska kraftnät har byggtiden för nya gasturbinanläggningar bedömts kunna uppgå till omkring två år från investeringsbeslut. Den totala tiden fram till driftsättning beror naturligtvis också på tillståndsprövning, tillgång till utrustning och möjligheterna att ansluta anläggningen till elnätet. Det visar ändå att gaskraften har förutsättningar att kunna ge ett betydligt snabbare tillskott av planerbar effekt än flera andra större investeringar i elproduktion.

Det är därför angeläget att regeringen ser över möjligheten att underlätta investeringar i ny gaskraft, inte minst genom att identifiera lämpliga platser där det redan finns förutsättningar för nätanslutning och tillgång till bränsle. Genom att utnyttja befintlig industri- och energiinfrastruktur bör det i vissa fall vara möjligt att begränsa såväl investeringskostnader som etableringstider.

Särskilt intressanta är platser där det tidigare har funnits större kraftproduktion eller där det finns befintliga anslutningar till transmissions- och regionnäten. I södra och västra Sverige finns dessutom ett utbyggt gasnät som sträcker sig från Danmark genom Skåne och vidare längs västkusten. Det bör undersökas i vilken utsträckning nya gaskraftsanläggningar kan lokaliseras i anslutning till denna infrastruktur, med hänsyn till såväl nätkapacitet som möjligheterna till en säker och långsiktig bränsleförsörjning.

Stärk elförsörjningen i södra Sverige

Ett exempel på gaskraftens möjligheter finns redan i Malmö. Öresundsverket, som har en installerad elektrisk effekt om 448 megawatt, återställdes under 2025 efter att ha stått stilla under flera år. Kraftverket ingår nu i den svenska elberedskapen och har

förmåga att bidra till elförsörjningen i Malmöregionen vid omfattande störningar. Anläggningen kan även under vissa förutsättningar bidra till elmarknaden och elsystemets balans.

Återstarten av Öresundsverket visar att gaskraft kan fylla en viktig funktion i ett modernt elsystem och att befintlig produktionskapacitet kan ha ett betydande värde för såväl elberedskapen som försörjningstryggheten. Det finns därför anledning att undersöka om motsvarande investeringar kan genomföras på fler platser i södra Sverige, där såväl elbehovet som möjligheterna att tillvarata befintlig infrastruktur motiverar en etablering.

Ny gaskraft kan också bidra till att minska elområdenas känslighet för perioder med låg vindkraftsproduktion, begränsad överföringskapacitet och tillfälliga produktionsbortfall. Genom att öka mängden planerbar effekt i södra Sverige skulle det finnas bättre förutsättningar att möta efterfrågan med lokal elproduktion. Under förutsättning att produktionskostnaden är konkurrenskraftig kan detta också bidra till att dämpa de högsta elpriserna.

Samtidigt måste hänsyn tas till att gaskraftens rörliga produktionskostnader påverkas av bränslepriser och kostnader för utsläppsrätter. Gaskraft kan därför inte förväntas leverera billig el under alla förhållanden. Dess främsta fördel är möjligheten att snabbt tillföra planerbar effekt när behovet uppstår. För att investeringar i sådan produktion ska bli lönsamma kan det också behöva utvecklas former för ersättning av den effekt och flexibilitet som kraftverken tillför elsystemet, utöver intäkterna från den el som faktiskt produceras.

Ett komplement till den nya kärnkraften

Den tidigare moderatledda regeringen har förtjänstfullt tagit betydande och viktiga steg för att möjliggöra en ny utbyggnad av svensk kärnkraft. Genom förändrade regelverk och en ny modell för statlig finansiering har grundläggande förutsättningar skapats för de investeringar som kommer att behövas för att långsiktigt stärka den svenska elförsörjningen. Det är en nödvändig utveckling för att Sverige även i framtiden ska kunna erbjuda hushåll och företag stabil och konkurrenskraftig el.

Det kommer att ta tid innan nya kärnkraftsreaktorer kan börja leverera el. Under tiden kvarstår behovet av ökad planerbar effekt, inte minst i de södra delarna av landet. Här skulle gaskraften kunna spela en viktig roll genom att bidra med elproduktion under den period då den nya kärnkraften projekteras och byggs.

Gaskraftens betydelse behöver emellertid inte upphöra när den nya kärnkraften väl finns på plats. Även ett elsystem med en omfattande kärnkraftsproduktion behöver tillgång till flexibel effekt som kan användas vid planerade revisioner, oplanerade driftstopp och andra situationer där elproduktionen tillfälligt minskar. Moderna gasturbiner kan startas snabbt och därmed fungera som ett komplement till kärnkraftens mer kontinuerliga elproduktion.

Det innebär att investeringar i gaskraft kan ha ett långsiktigt värde även i ett framtida elsystem där kärnkraften återigen har byggts ut. Anläggningarna skulle kunna bidra med elproduktion när marknadens efterfrågan och prisbild motiverar detta, samtidigt som de under andra perioder kan tillhandahålla reservkapacitet eller stödtjänster för elsystemets stabilitet. De olika användningsformerna behöver regleras och ersättas utifrån sina respektive förutsättningar, så att kraftverk som ingår i en strategisk reserv inte samtidigt förutsätts delta i den ordinarie elhandeln.

Svenska kraftnät upphandlar redan i dag olika typer av reserver för att kunna säkerställa balansen och driftsäkerheten i elsystemet. En ökad tillgång till modern gaskraft skulle kunna bredda underlaget för sådana upphandlingar och samtidigt stärka förutsättningarna för ett mer robust svenskt elsystem.

Förutsättningar för fossilfri gaskraft

En utbyggnad av gaskraften behöver också ses i ljuset av Sveriges långsiktiga klimat- och energipolitiska mål. Sverige har som mål att elproduktionen ska vara helt fossilfri år 2040. Det innebär att nya investeringar i gaskraft behöver utformas så att de kan vara förenliga med denna utveckling.

Moderna gasturbiner har möjlighet att använda olika typer av bränslen och teknikutvecklingen innebär att allt större andelar fossilfria gaser kan användas. Siemens Energys gasturbiner är exempelvis utvecklade för att kunna hantera inblandning av vätgas och det finns även möjligheter att använda biogas eller andra alternativa bränslen beroende på anläggningens tekniska förutsättningar. Detta skapar möjligheter att successivt minska beroendet av fossil naturgas.

Det bör därför eftersträvas att nya gaskraftsanläggningar utformas med en sådan bränsleflexibilitet att de på sikt kan drivas med fossilfria alternativ. Samtidigt behöver tillgången till dessa bränslen, deras kostnader och de tekniska förutsättningarna för användningen beaktas redan vid investeringsbeslutet. På så sätt kan gaskraften bidra till att stärka elförsörjningen under de närmaste åren utan att investeringarna behöver stå i motsättning till en långsiktigt fossilfri elproduktion.

Sverige behöver mer elproduktion och framför allt mer planerbar effekt där behoven är som störst. Den nya kärnkraften kommer att vara en central del av lösningen, men det finns ingen anledning att avstå från andra möjligheter att stärka elförsörjningen under tiden. Med modern gaskraft, befintlig nätinfrastruktur och svensk industriell kompetens finns förutsättningar att på relativt kort tid tillföra ytterligare effekt till det svenska elsystemet.

Det bör därför vara en prioriterad uppgift att undersöka förutsättningarna för en snabb utbyggnad av gaskraft i södra Sverige. Genom att kombinera långsiktiga investeringar i kärnkraft med flexibel gaskraft och en fortsatt förstärkning av elnäten kan Sverige få ett mer robust elsystem med bättre förutsättningar att möta framtidens elbehov och minska konsekvenserna av återkommande perioder med mycket höga elpriser.

John E. Weinerhall (M)